

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTEM

ANALÝZA BANKOVÉHO SEKTORA Z HĽADISKA OBOZRETNOSTI NA MAKROÚROVNI

3. Q
2012

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTEM

ANALÝZA BANKOVÉHO SEKTORA Z HĽADISKA OBOZRETNOSTI NA MAKROÚROVNI

TRETÍ ŠTVRŤROK 2012

Cieľom predkladanej analýzy bankového sektora z hľadiska obozretnosti na makroúrovni je poskytnúť súhrnný pohľad na vývoj v bankovom sektore z pohľadu vývoja rizík ako aj trendov. Analýza hodnotí riziká v bankách z pohľadu vývoja v externom prostredí, resp. reálnej ekonomiky, a taktiež z pohľadu trendov v samotnom bankovom sektore. Vzhľadom na užšie prepojenie vývoja v bankách na trendy v reálnej ekonomike je cieľom analýzy skoré identifikovanie možných nerovnováh v bankom sektore.

Analýza nezohľadňuje aktivity Útvaru dohľadu nad finančným trhom pri výkone dohľadu nad jednotlivými bankami a pobočkami zahraničných bánk.

1. Zhrnutie	4
2. Makroekonomický vývoj z pohľadu stability bankového sektora	6
3. Trendy a riziká v slovenskom bankovom sektore	12
4. Finančná pozícia bankového sektora	21

Zoznam grafov

Graf 1 Výnosy do splatnosti 10-ročných štátnych dlhopisov vybraných krajín	6
Graf 2 Vybrané ukazovatele trhu nehnuteľností v USA.....	8
Graf 3 Úrokové sadzby na úvery podnikom a úvery na nehnuteľnosti v krajinách eurozóny ..	9
Graf 4 Objem poskytnutých úverov podnikom a domácnostiam vo vybraných krajinách eurozóny.....	9
Graf 5 Vybrané ukazovatele podnikového sektora na Slovensku.....	11
Graf 6 Korelácia výnosov do splatnosti 5-ročnýchslovenských štátnych dlhopisov s výnosmi vybraných krajín EÚ.....	11
Graf 7 Štruktúra zmien v celkovom objeme úverov domácnostiam	12
Graf 8 Dopyt a úverové štandardy na spotrebiteľské úvery a úvery na nehnuteľnosti	12
Graf 9 Vývoj cien nehnuteľností na sekundárnom trhu	13
Graf 10 Vývoj ukazovateľa Loan-to-Value	13
Graf 11 Vývoj úrokovej sadzby na úvery na nehnuteľnosti	14
Graf 12 Zmeny v objeme zlyhaných úverov v segmente domácností.....	14
Graf 13 Index očakávanej zamestnanosti vo vybraných odvetviach	15
Graf 14 Počet uchádzačov o zamestnanie podľa príjmovej kategórie	15
Graf 15 Zmena v objeme vkladov domácností podľa viazanosti.....	15
Graf 16 Porovnanie čistých predajov vo fondoch kolektívneho investovania a nových vkladov	15
Graf 17 Rast úverov podnikom a ich význam v bilancii bánk.....	16
Graf 18 Medziročné zmeny objemu poskytnutých úverov podnikom podľa odvetví.....	16
Graf 19 Tržby v podnikovom sektore v porovnaní s predkrízovou úrovňou	17
Graf 20 Vybrané indikátory za sektor komerčných nehnuteľností	17
Graf 21 Rast tržieb v priemysle	17
Graf 22 Podnikateľská dôvera, export a tržby	17
Graf 23 Úverové zaťaženie podnikov	18
Graf 24 Zlyhané úvery a miery zlyhania v podnikovom sektore.....	18
Graf 25 Podiel účtovnej hodnoty dlhopisov vybraných krajín na účtovnej hodnote portfólia dlhových cenných papierov	19
Graf 26 Priemerné spready a splatnosti emitovaných HZL s fixným kupónom.....	19
Graf 27 Vybrané položky medzibankových aktív a pasív.....	20
Graf 28 Úrokové sadzby na domácom medzibankovom trhu	20
Graf 29 Zmeny v štruktúre ziskovosti bankového sektora	21
Graf 30 Náklady na kreditné riziko a objem zlyhaných úverov v bankovom sektore	21
Graf 31 Čistá úroková marža v sektore retailu	22
Graf 32 Čistá úroková marža v sektore podnikov.....	22
Graf 33 Vývoj hodnôt ukazovateľov primeranosti vlastných zdrojov	23
Graf 34 Porovnanie priemernej hodnoty primeranosti základných vlastných zdrojov pre bankové sektory európskych krajín.....	23

1. ZHRNUTIE

K zmierneniu hlavných rizík, ktoré môžu mať vplyv na finančnú stabilitu, počas tretieho štvrťroka nedošlo

Vystavenie sa bankového sektora voči hlavným rizikám sa v priebehu tretieho štvrťroka 2012 výrazne nemenilo. Napriek stále pozitívnemu vývoju pri splácaní úverov bankám zo strany domácností aj podnikov, kreditné riziko ostáva dôležitým zdrojom rizika pre bankový sektor. Potvrzuje to vývoj viacerých ukazovateľov ovplyvňujúcich finančnú pozíciu klientov, ktoré naznačujú pravdepodobné zhoršenie platobnej disciplíny vo vzťahu k bankám v najbližšom období.

Od začiatku roka 2012 sa pomerne výrazne prejavuje riziko poklesu ziskovosti bankového sektora. Negatívny vývoj zaznamenávajú takmer všetky hlavné zložky ziskovosti bánk. Dôležitý vplyv má vývoj v ekonomickom prostredí. Pokles tempa úverovania ako aj silná konkurencia prejavujúca sa znižovaním úrokových sadzieb tlačí na pokles úrokových príjmov. Rástli tiež náklady na znehodnotenie úverov. Významný vplyv na pokles ziskovosti bánk malo aj zavedenie bankového odvodu. Priestor na udržanie ziskovosti zo strany bánk je tak v súčasnosti len minimálny.

Vývoj dlhovej krízy v eurozóne, ktorá má priamy aj nepriamy vplyv na finančnú stabilitu na Slovensku, sa pod vplyvom opatrení ECB zmiernil, k fundamentálnemu riešeniu problémov však stále nedošlo. Z toho dôvodu je možné očakávať, že kríza suverénnych štátov bude aj naďalej jedným z hlavných faktorov ovplyvňujúcich vývoj globálnej ekonomiky aj finančných trhov.

Z pohľadu stability bankového sektora je veľmi dôležitý aj vývoj v oblasti vytvárania tzv. bankovej únie. Kým na jednej strane tieto iniciatívy vnímame pozitívne, je potrebné, aby systém rozdelenia právomoci a zodpovednosti medzi národné orgány a spoločný orgán dohľadu bol vhodne nastavený a vyvážený.

Samostatným rizikom je riziko transformácie významnejších dcérskych spoločností na pobočky. Touto transformáciou sa zníži schopnosť národných autorít monitorovať aktuálnu situáciu v daných spoločnostiach ako aj riziko prenosu negatívnych trendov zo zahraničia.

Situácia na finančných trhoch sa v treťom štvrťroku 2012 stabilizovala, výrazné zlepšenie makroekonomickej situácie v eurozóne sa napriek tomu neočakáva

Dlhová kríza dospela počas prvého polroka 2012 do štádia, keď viacero účastníkov na finančných trhoch začalo špekulovať o možnom rozpade eurozóny. K výraznejšiemu upokojeniu došlo až v mesiacoch júl až september, kedy prezident ECB naznačil odhodlanie centrálnej banky urobiť maximum pre zastavenie šíriacej sa nervozity na finančných trhoch a následne Rada guvernérov ECB schválila program „priamych menových transakcií“, teda nákupy štátnych dlhopisov krajín pod zvýšeným tlakom. Stabilita, ktorá aktuálne pretrváva na finančných trhoch, je však pomerne krehká a existuje pomerne veľa faktorov, ktoré môžu spustiť novú vlnu nervozity.

Napriek tomu, že vývoj na finančných trhoch v treťom štvrťroku 2012 je možné hodnotiť pozitívne, negatívne tlaky na vývoj ekonomiky eurozóny pretrvávajú. Klesajúci dopyt súkromného sektora pramenienci z neistoty budúceho vývoja, snaha väčšiny členských štátov o zníženie fiškálneho deficitu pod 3 % HDP a problematický stav bankového sektora v eurozóne spoločne vytvárajú prostredie, v ktorom je ťažké očakávať v blízkej budúcnosti naštartovanie ekonomického rastu.

Rast slovenskej ekonomiky v prvom polroku 2012 bol do veľkej miery ťahaný exportom, keď výrobcovia automobilov spúšťali nové produkčné kapacity. Vzhľadom na jednorazový charakter tohto efektu, negatívny vývoj súkromného dopytu a konsolidačné úsilie vlády, sa však očakáva postupné spomaľovanie dynamiky HDP.

Úverová aktivita bankového sektora v prípade podnikového sektora naďalej klesá; pokračovalo aj spomaľovanie úverovania domácností

Rast úverov poskytnutých domácnostiam pokračoval v poklese aj v treťom štvrtroku 2012. Kým klesajúce úrokové sadzby na nové úvery vytvárali priestor pre rast dopytu, predovšetkým po refinančných úveroch, iné ekonomické ukazovatele smerujú skôr k znižovaniu dopytu. Zhoršenie spotrebiteľskej dôvery, stagnácia cien rezidenčných nehnuteľností, vyššia inflácia a znižujúca sa zamestnanosť pravdepodobne zabráni výraznému zvyšovaniu objemu úverov. Rast úverov bol negatívne ovplyvnený aj sprísnňujúcimi sa požiadavkami na zabezpečenie úverov zo strany bánk. Vzhľadom na súčasnú situáciu je však z pohľadu finančnej stability sektora možné hodnotiť opatrnosť bánk ako opodstatnenú.

Medziročný pokles stavu úverov poskytnutých nefinančným spoločnostiam, pozorovaný na konci prvého polroka, sa počas mesiacov august až september ešte prehĺbil. Trend poklesu je v podstate rovnaký v segmente veľkých ako aj malých a stredných podnikov a týka sa väčšiny ekonomických činností. K poklesu prispeli tak dopytové ako aj ponukové faktory. A to napriek tomu, že rast tržieb v podnikovom sektore bol pozitívny aj po odstránení vplyvu automobilového priemyslu, ktorý je prepojený s domácim bankovým sektorom iba v nepatrnej miere. Úverové štandardy ostávajú na relatívne prísnych úrovniach, ktoré odrážajú skôr neistotu makroekonomického prostredia ako potrebu tzv. deleveragingu zo strany bánk.

Kým ziskovosť bankového sektora pokračovala v medziročnom poklese aj počas tretieho štvrtroka 2012, primeranosť vlastných zdrojov dosiahla najvyššiu úroveň za posledných šesť rokov

Celkový objem dosiahnutého zisku poklesol v medziročnom porovnaní najmä v dôsledku implementácie bankového odvodu a klesajúcich čistých úrokových príjmov. K poklesu ziskovosti prispelo aj mierne zvýšenie nákladov na kreditné riziko počas tretieho štvrtroka. Kým však negatívny vývoj čistých úrokových príjmov sa týkal väčšiny bánk, nárast nákladov na kreditné riziko sa týkal predovšetkým úverov poskytnutých nefinančným spoločnostiam a bol koncentrovaný v malom počte bánk.

Rast primeranosti vlastných zdrojov sa počas obdobia júl až august spomalil, keďže už nedochádzalo k navyšovaniu vlastných zdrojov z nerozdeleného zisku z predchádzajúceho obdobia. Naďalej však bol dôvodom rastu primeranosti vlastných zdrojov okrem poklesu požiadaviek na vlastné zdroje aj nárast objemu vlastných zdrojov.

2. MAKROEKONOMICKÝ VÝVOJ Z POHLADU STABILITY BANKOVÉHO SEKTORA

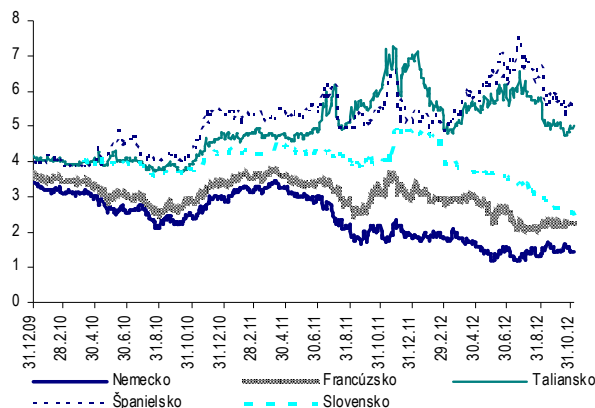
Situácia na finančných trhoch sa v druhom polroku 2012 stabilizovala, ale zložité ekonomické podmienky nielen v Európe pretrvávajú

Obdobie od začiatku druhého polroka 2012 bolo z pohľadu makroekonomického vývoja charakteristické najmä upokojením vyhrotených nálad na finančných trhoch a ich stabilizáciou. Na druhej strane, aj keď relatívna korekcia viacerých trhových ukazovateľov smerom k normalite bola pomerne výrazná, ich absolútne hodnoty naďalej odzrkadľujú pokračujúci stav zvýšeného stresu. Negatívnou skutočnosťou je, že priaznivejšie trendy vo finančnom sektore sa signifikantnejším spôsobom nepremietli do reálnej sféry ekonomiky. Perspektíva hospodárskeho rastu vo väčšine krajín sa nezlepšila a riziká ostávajú naďalej vychýlené smerom nadol.

Intenzita dlhovej krízy v eurozóne sa znížila v dôsledku krokov ECB

Už viac ako dva roky je hlavným zdrojom pnutia na svetových finančných trhoch dlhová kríza krajín eurozóny. V prvej polovici júla 2012 táto kríza dospela už do štádia, že určitá časť účastníkov na finančných trhoch začala zvažovať možnosť rozpadu eurozóny a premietala tento scenár do ocenenia finančných aktív. Konfrontovaná defragmentáciou finančného sektora v eurozóne sa Európska centrálna banka (ECB) rozhodla uskutočniť ďalší významný krok na obmedzenie špekulácií na trhoch a podporu eura. Na začiatku septembra bol na zasadnutí Rady guvernérov ECB schválený program označovaný ako „priame menové transakcie“, v rámci ktorého by ECB mala nakupovať štátne dlhopisy tých krajín, ktoré sa nachádzajú pod zvýšeným tlakom investorov. Aktivácia týchto nákupov je však podmienená tým, že daná krajina oficiálne požiadala o finančnú pomoc a podriadila sa ozdravnému programu EÚ/ECB/MMF. K postupnému zmierneniu stresu na finančných trhoch však došlo do veľkej miery už pred oficiálnym ohlásením programu. Obrat v sentimente sa datuje na koniec júla, keď prezident ECB predznačil odhodlanie centrálnej banky urobiť maximum pre zastavenie nákazy šíriacej sa finančnými trhami.

Graf 1 Výnosy do splatnosti 10-ročných štátnych dlhopisov vybraných krajín

Zdroj: Bloomberg.

Perspektíva, že ECB sa bude angažovať v prípade potreby pri nákupe štátnych dlhopisov, viedla k pomerne výraznému zmierneniu rizikovej averzie investorov a k zníženiu kreditných prirážok pre široké spektrum aktív. Primárne klesali požadované výnosy do splatnosti suverénnych cenných papierov a spready CDS kontraktov znejúcich na tieto emisie. V prípade Španielska, ktoré čelilo začiatkom júla najväčšiemu tlaku finančných trhov, išlo

o poklesy v rozsahu viac ako 2 p. b. pri 10-ročných dlhopisoch a 300 b. b. pri 5-ročných CDS spreadoch.

Vzhľadom na úzku prepojenosť suverénneho rizika s rizikom finančného sektora došlo aj k podstatnej korekcii kreditných prirážok pri nástrojoch, ktoré sa vzťahujú k finančným inštitúciám. Index iTraxx Senior Financials klesol na najnižšiu hodnotu od polovice roka 2011 a Euribor-OIS spread odzrkadľujúci rizikovú prémie na medzibankovom trhu v Európe zaznamenal ešte dlhodobejšie minimum. Celkové zlepšenie nálady na finančných trhoch malo pozitívny vplyv aj na vývoj globálnych akciových trhov. Dôležitým stimulom pre prehodnocovanie cien aktív nahor, najmä v USA, bolo aj očakávanie, že americká centrálna banka podporí ekonomiku ďalším kolom kvantitatívneho uvoľňovania. Sprievodným javom zníženia rizikovej averzie bolo aj určité utlmenie dopytu po úzkej skupine najbezpečnejších aktív.

Prevažná časť pozitívnej reakcie finančných trhov sa odohrala počas augusta a septembra, pričom pre následné obdobie bola typická relatívna stabilita a absencia výraznejších trendov. Túto stabilitu však možno označiť za veľmi krehkú, pričom pretrvávajú veľa hrozieb, ktoré majú potenciál obrátiť sentiment opäť negatívnym smerom. Jednou z hlavných je spôsob, akým budú implementované zámery, ktoré by mali viesť k prehĺbeniu integrácie v Európe, kam spadá napríklad snaha o vytvorenie bankovej únie. Na úrovni individuálnych krajín môže nervozitu investorov vyvolať nespĺnenie predpokladaného konsolidačného úsilia, alebo neuspokojivé tempo zavádzania štrukturálnych reforiem. Sblížiacim sa koncom roka sa množia indície, že viaceré krajiny nedokážu v roku 2012 zredukovať fiškálny deficit tak, ako sa pôvodne zaviazali. Citlivou a nezodpovedanou otázkou ostáva, či, resp. kedy Španielska vláda, prípadne vláda niektorého iného štátu, požiada o finančnú asistenciu a otvorí tak priestor pre ECB intervenovať na trhu štátnych dlhopisov príslušnej krajiny. V neposlednom rade môže byť spúšťačom paniky predlžovanie rokovaní o pozmenení podmienok druhého gréckeho záchranného balíka.

V USA náznaky zlepšenia ekonomickej situácie; nejasný fiškálny výhľad je však vážnou hrozbou oživenia

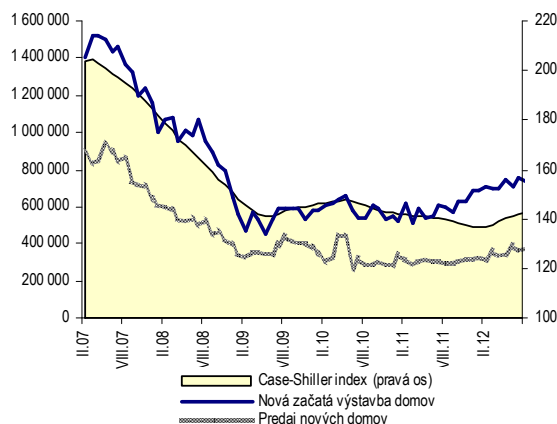
Spomedzi vyspelých ekonomík sveta patrí popredné miesto, pokiaľ ide o mieru oživenia po predošlej finančnej kríze, ekonomike Spojených štátov. Ak sa však na tempo hospodárskej aktivity v USA nahliada z hľadiska či už potenciálu, alebo dynamiky z minulosti, potom je výsledné hodnotenie podstatne menej optimistické. V podobnom duchu sa nesie aj predbežný odhad medzištvrtročného rastu HDP za tretí štvrtrok 2012, ktorý má hodnotu 2,0 % analizovane. K rýchlejšiemu rastu v porovnaní s druhým štvrtrokom pomohlo mierne oživenie domácej spotreby, čo korešponduje s pomerne prudkým nárastom spotrebiteľskej dôvery v posledných mesiacoch. Hodnota jedného z najviac sledovaných indexov spotrebiteľských nálad v USA stúpila v októbri na maximum od roku 2008.

Pozitívnym príspevkom k rastu HDP sa prejavili investície do rezidenčných nehnuteľností. Podľa mnohých indikátorov trh nehnuteľností v USA zrejme v prvom polroku 2012 dosiahol svoje dno a nastúpil na cestu pomerne robustného oživenia. Aktivita v oblasti rezidenčných nehnuteľností by mohla mať teda potenciál stať sa v najbližších rokoch hnacou silou americkej ekonomiky.

Na druhej strane, vývoj v oblasti nerezidenčných investícií sa uberal negatívnym smerom. V treťom štvrtroku dosiahli výdavky na tieto investície nižšiu hodnotu ako v bezprostredne predchádzajúcom štvrtroku. Predpokladá sa, že hlavnou príčinou neochoty podnikov investovať je neistota týkajúca sa nastavenia fiškálnej politiky v budúcnosti. Podľa platnej legislatívy z roku 2011 by sa počnúc rokom 2013 mala začať realizovať séria konsolidačných opatrení v hodnote stoviek miliárd dolárov. Striktné dodržanie tohto plánu by však s veľkou

pravdepodobnosťou znamenalo pre ekonomiku USA návrat do recesie, čo vyvoláva už teraz obavy v podnikovej sfére a brzdí investičnú aktivitu.

Graf 2 Vybrané ukazovatele trhu nehnuteľností v USA

Zdroj: Bloomberg.

Case-Shiller index je index cien rezidenčných nehnuteľností v USA.

Mesačné údaje o výstavbe a predajoch sú anualizované.

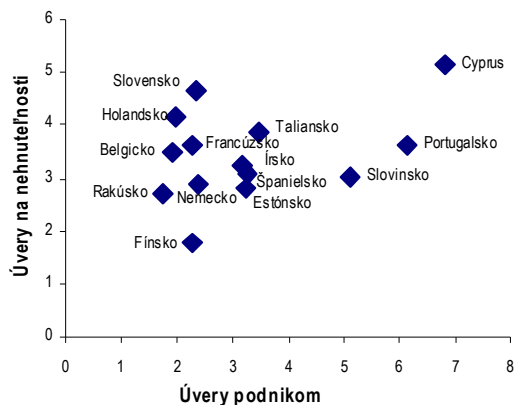
Práve neistota výrazne indukovaná nejasným fiškálnym výhľadom zrejme patrila ku kľúčovým argumentom v prospech tretieho kola programu kvantitatívneho uvoľňovania, ktorý sa Fed rozhodol schváliť začiatkom septembra 2012. Na rozdiel od predošlých dvoch verzí programu, tentoraz nie je objem cenných papierov, ktoré bude centrálna banka nakupovať, limitovaný vopred špecifikovanou sumou, a nevzťahuje sa na preddefinované obdobie. Fed sa zaviazal dodávať likviditu do ekonomiky dovtedy, kým miera nezamestnanosti výrazne neklesne zo súčasnej úrovne okolo 8 %.

Neistota v súkromnom sektore a fiškálna konsolidácia ťahajú eurozónu do recesie

Ako už bolo naznačené v úvode tejto kapitoly, európska dlhová kríza vstúpila v posledných mesiacoch do relatívne pokojnejšej fázy, avšak táto stabilizácia zásadnejším spôsobom nezlepšila momentálny makroekonomický vývoj v eurozóne a jeho perspektívy. Podľa najnovšej jesennej predikcie Európskej komisie zaznamenaná ekonomika eurozóny ako celku v roku 2012 pokles HDP o 0,4 %, v porovnaní s rokom 2011. Predpoveď na rok 2013 už síce hovorí o kladnej výkonnosti, ale iba v minimálnej výške 0,1 %. V šiestich krajinách eurozóny bude recesia pravdepodobne pokračovať aj v roku 2013. O negatívnych trendoch v eurozóne vypovedá aj skutočnosť, že ešte v predošlej májovej prognóze Európskej komisie sa pre rok 2013 počítalo s oživením v rozsahu 1 %.

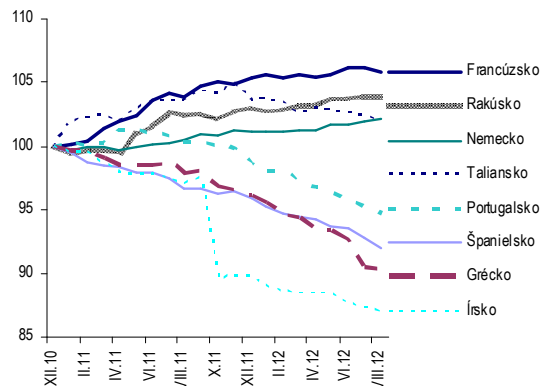
Dopyt domáceho súkromného sektora, ktorý by mal za štandardných okolností generovať podstatnú časť hospodárskeho rastu eurozóny, vykazuje v doterajšom priebehu roka 2012 záporný trend, a v roku 2013 by mal v lepšom prípade iba stagnovať. Dopyt podnikov a domácností, ktorý je v nemalej miere funkciou očakávaní, je brzdený negatívnymi náladami týchto subjektov, ktoré prirodzene pramenia z neistoty prevládajúcej v eurozóne. Súhrnným ukazovateľom nálad subjektov reálnej ekonomiky v eurozóne je indikátor ekonomického sentimentu Európskej komisie. Jeho výrazný pokles za posledné mesiace, hlboko pod úroveň dlhodobého priemeru, poukazuje na to, prečo dochádza k obmedzovaniu spotreby domácností a investícií podnikov. Pri tom zhoršovanie sentimentu nepostihuje iba periférne krajiny eurozóny, ktoré čelia najzložitejšej makroekonomickej situácii, ale už aj Nemecko, kde ešte začiatkom roka 2012 prevládal výrazný optimizmus, najmä v podnikovej sfére.

Graf 3 Úrokové sadzby na úvery podnikom a úvery na nehnuteľnosti v krajinách eurozóny

Zdroj: ECB.
Údaje sú v percentách ročne.

Graf 4 Objem poskytnutých úverov podnikom a domácnostiam vo vybraných krajinách eurozóny

Zdroj: ECB.
Index, XII.10 = 100.

Pokles dopytu domáceho súkromného sektora je v eurozóne umocňovaný vplyvom hlbokoj konsolidácie verejných výdavkov. V súlade so staršími ale aj nedávno prijatými legislatívnymi opatreniami väčšina krajín EÚ sleduje cieľ najskôr zníženia fiškálneho deficitu pod 3 % HDP, a neskôr dosiahnutia cyklicky vyváženého rozpočtu. Ozdravenie verejných financií predstavuje v súčasnosti základnú prioritu hospodárskej politiky v Európe. Pri jej formulácii sa vychádzalo z predpokladu, že aj keď je okamžitý vplyv konsolidácie vo vzťahu k hospodárskemu rastu negatívny, v strednodobom horizonte prevážia pozitívne efekty takéhoto prístupu. V doterajšom priebehu však dochádza skôr k negatívnej špirále udalostí ako k želanej pozitívnej spätnej väzbe. Stále viac zaznieva názor, že prehnaný dôraz na konsolidáciu verejných financií v čase, keď súkromný sektor podstupuje výrazné oddlžovanie bilancí môže byť v konečnom dôsledku kontraproduktívny pre snahu znížiť mieru zadlženosti štátov. V nedávnej analýze sa v tomto zmysle vyjadril aj MMF, pričom poukázal na to, že fiškálne multiplikátory sú podstatne vyššie ako sa pôvodne predpokladalo. Odhad MMF hovorí, že môžu dosahovať až hodnotu v rozmedzí 0,9 až 1,7, a nie 0,5 čo bola hodnota, s ktorou sa pracovalo v doterajších dopadových štúdiách. To znamená, že každé zvyšovanie daní a obmedzovanie verejných výdavkov sa mimoriadne silno prejaví na kontrakcii HDP. V neprospech súčasnej snahy o konsolidáciu a oživenie ekonomiky hovoria prinajmenšom dve okolnosti. Prvou je fakt, že túto stratégiu sledujú simultánne prakticky všetky krajiny Európy, čo znamená, že do veľkej miery odpadá možnosť oprieť sa o dopyt zo strany svojich hlavných obchodných partnerov. Druhá súvisí s účinnosťou menovej politiky v situácii, keď sú úrokové sadzby blízke nule a subjekty súkromného sektora podstupujú ozdravenie svojich bilancí.

Zásadnou prekážkou k naštartovaniu ekonomického rastu je aj problematický stav bankového sektora v eurozóne, osobitne v periférnych krajinách, a s tým súvisiaci problém nedostupnosti financovania pre reálnu ekonomiku. Trend medziročného poklesu objemu úverov poskytnutých podnikom pokračoval v júli a auguste ďalším prehlbovaním. Navyše podniky v krajinách, ktoré sú považované za rizikovejšie, musia čeliť vysokým úrokovým sadzbám, či už v porovnaní s inými krajinami, alebo základnou úrokovou sadzbou ECB. Tlak na znižovanie bilancí bánk z niektorých krajín vyvoláva aj odliv vkladov domáceho obyvateľstva do zahraničia, z dôvodu obáv o bezpečnosť úložiek. Tento jav je obzvlášť závažný v prípade Španielska.

Mierne pozitívnou črtou posledných mesiacov je zastavenie rastu objemu likvidity, ktorú si banky v eurozóne požičiavajú od ECB. Nič to však nemení na konštatovaní, že viaceré individuálne banky ostávajú naďalej odkázané na tieto zdroje z centrálnej banky.

Zložitá ekonomická situácia sa negatívne prejavuje na rastúcom počte nezamestnaných. Počet osôb bez práce a miera nezamestnanosti pokračovali v rastúcom trende aj v posledných mesiacoch.

V roku 2012 pomohol ekonomike SR ponukový šok, v ďalšom roku sa však očakáva spomalenie rastu

Slovenská ekonomika sa v prvom polroku 2012 z hľadiska rastu HDP prezentovala dobrou odolnosťou voči kríze v Európe, keď v oboch štvrtrokoch vykázala medziročnú výkonnosť približujúcu sa trom percentám. Podľa predikcií z rôznych zdrojov (NBS, MF SR, Európska komisia) by rast HDP za celý rok 2012 mal dosiahnuť úroveň 2,5 % až 2,7 %. Prognózy sa tiež zhodujú v tom, že v roku 2013 bude ekonomika napredovať tempom už len 2 %, čo na druhej strane bude stále patriť k najlepším výsledkom v rámci EÚ.

Vzhľadom na okolnosti prekvapivo dobrá dynamika národného hospodárstva SR je do veľkej miery dôsledkom ponukového šoku. V uplynulej časti roka 2012 totiž spoločnosti automobilového priemyslu pôsobiace na Slovensku spúšťali nové produkčné kapacity, čo pravdepodobne prinesie medziročné zvýšenie počtu vyrobených automobilov takmer o tretinu a prispeje k výkonnosti ekonomiky jedným percentuálnym bodom. Keďže z hľadiska rastu ide o jednorazový efekt¹, v roku 2013 už automobilová výroba s veľkou pravdepodobnosťou nebude takým výrazným kladným príspevkom ku medziročnej hospodárskej dynamike, čo do určitej miery vysvetľuje celkovú nižšiu očakávanú mieru rastu v roku 2013.

V súvislosti s nábehom nových kapacít v automobilovej výrobe treba poukázať na skresľujúci obraz o kondícii slovenského priemyslu, ktorý sa vynára pri pohľade na agregátne čísla za celý sektor. Viac ako 90 % z dvojciferného rastu priemyselnej výroby za prvých osem mesiacov roka 2012 pripadá na odvetvie výroby dopravných prostriedkov.

Dôkazom toho, že slovenskú ekonomiku ťahá vpred prevažne iba úzka skupina veľkých podnikov, sú aj vybrané bilančné a výsledkovkové ukazovatele individuálnych podnikov zaradených do zisťovania Štatistického úradu. Mediánové hodnoty väčšiny týchto ukazovateľov vypočítané zo vzorky zhruba 5 tisíc podnikov poukazujú totiž na zhoršenie podmienok v sektore nefinančných spoločností oproti roku 2011.

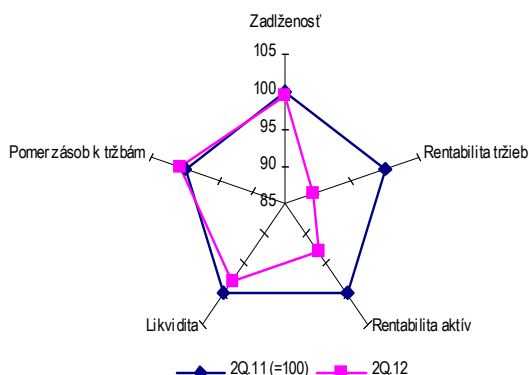
Z dopytovej stránky ekonomiky rastu HDP v roku 2012 jednoznačne dominuje export, čo úzko súvisí s už diskutovanou výrobou automobilov. Pozitívny príspevok zahraničného obchodu pre napredovanie slovenskej ekonomiky by sa mal v roku 2013 zmierniť, pričom rast ekonomiky by už mali podporiť komponenty domáceho dopytu.

Spotreba domácností mala v prvom polroku 2012 medziročne klesajúci charakter a obdobný vývoj pravdepodobne nastal aj v treťom štvrtroku, keďže objem maloobchodného predaja sa v tomto období znížil. Predpoklady pre oživenie spotreby v dohľadnom čase nie sú priaznivé. Pomerne vysoká spotrebiteľská inflácia spôsobuje, že reálne príjmy obyvateľstva sa znižujú. Pretrvávajúca vysoká miera nezamestnanosti je ďalším dôvodom nízkej kúpyschopnosti, pričom výraznejšia tvorba nových pracovných miest sa očakáva až od roku 2014.

Záporne na dynamiku hospodárstva SR bude aj v nasledujúcich rokoch pôsobiť snaha o zníženie deficitu verejnej správy pod 3 % HDP. Pre rok 2013 sa počíta s rozsahom konsolidačných opatrení vo výške okolo 2 % HDP, pričom asi dve tretiny z toho budú mať priamy vplyv na ekonomiku.

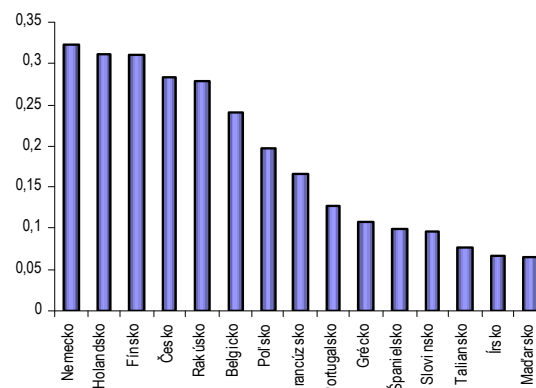
¹ Za predpokladu, že objem automobilovej produkcie sa v roku 2013 ustáli na podobnej hladine ako v roku 2012.

Graf 5 Vybrané ukazovatele podnikového sektora na Slovensku

Zdroj: Štatistický úrad SR, vlastné výpočty.
 Hodnota bližšie k stredu grafu znamená nižšiu rentabilitu a likviditu, a vyššiu zadlženosť a pomer zásob k tržbám, teda zhoršenie podmienok.
 Mediánové hodnoty zo vzorky podnikov vypočítané pre druhý štvrtrok 2011 sú normované na hodnotu 100.

Graf 6 Korelácia výnosov do splatnosti 5-ročných slovenských štátnych dlhopisov s výnosmi vybraných krajín EÚ

Zdroj: Bloomberg, vlastné výpočty.
 Korelácie týždenných zmien výnosov do splatnosti sú vypočítané za obdobie od začiatku roka 2011.

Zhoršovanie situácie v slovenskej ekonomike odzrkadľuje aj súhrnný index ekonomického sentimentu, ktorý od apríla 2012 neustále klesá. Obzvlášť veľký pokles tohto indikátora bol zaznamenaný práve v poslednom mesiaci, za ktorý boli zverejnené údaje, teda v októbri.

V priebehu roku 2012 sa turbulencie na trhoch so štátnymi dlhopismi Slovensku vyhýbali. Výnosy do splatnosti slovenských štátnych dlhopisov mali pomerne rovnomerný klesajúci trend. Pri emisiách so splatnosťou 10 rokov došlo od začiatku roka k poklesu z 5 % na 2,5 %. Zmeny v požadovaných výnosoch slovenských štátnych dlhopisov dosahovali najvyššiu koreláciu s dlhopismi Nemecka či Fínska, čo sú krajiny hodnotené ako najmenej rizikové z celej eurozóny.

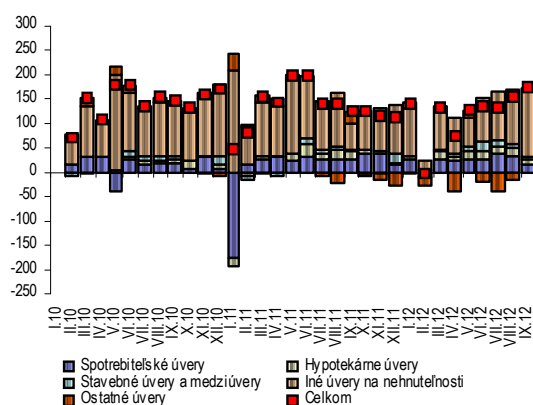
3. TRENDY A RIZIKÁ V SLOVENSKOM BANKOVOM SEKTORE

Tempo rastu úverov v sektore domácností naďalej spomaľuje

Celkový objem úverov domácnostiam v treťom štvrtroku 2012 vzrástol o 457 mil. EUR, čo je o 14,6 % viac ako v rovnakom období minulého roka. K týmto číslam prispeli sumou 420 mil. EUR „iné úvery na nehnuteľnosti“, pre ktoré banka nemusí emitovať hypotekárne záložné listy a nepatria ani do kategórie stavebných úverov a medziúverov. V medziročnom porovnaní je nárast v tejto kategórii úverov vyšší ako v treťom štvrtroku 2011, až o 29,5 %, pričom obzvlášť silný bol mesiac september.

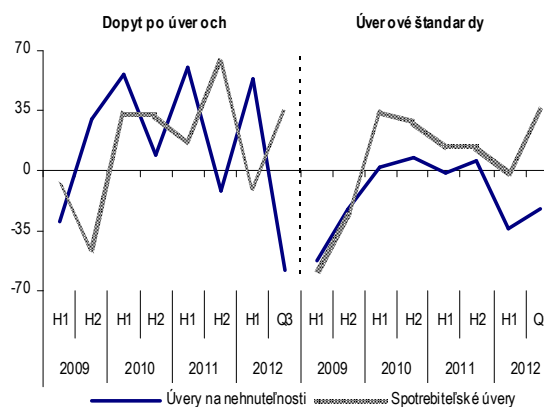
Aj keď uvedený výsledok naznačuje, že dochádza k postupnému oživovaniu úverovej dynamiky, pod vysoký nárast úverov sa podpísala hlavne metodická zmena v niektorých bankách, ktorá viedla k reklasifikácii približne 87,2 mil. EUR podnikových úverov na úvery domácností na nehnuteľnosti. Po uvážení tohto efektu je nárast úverov v treťom štvrtroku 2012 o približne 7 % nižší ako v rovnakom období roka 2011.

Graf 7 Štruktúra zmien v celkovom objeme úverov domácnostiam

Zdroj: NBS.
Údaje sú v mil. EUR.

Graf 8 Dopyt a úverové štandardy na spotrebiteľské úvery a úvery na nehnuteľnosti

Zdroj: NBS.
Údaje sú v čistých percentuálnych podieloch. Kladné hodnoty indikujú nárast dopytu, resp. uvoľňovanie úverových štandardov. Hodnoty za tretí štvrtrok 2012 sú za vybrané väčšie banky.

V pravidelnom prieskume o vývoji úverovania v slovenskom bankovom sektore veľké banky vo svojich odpovediach naznačili pokles dopytu po úveroch na nehnuteľnosti. Vnímanie tohto poklesu v týchto bankách podčiarkuje aj mierne sprísňovanie úverových štandardov (čiže požiadaviek na žiadateľov o úver).

Pravdepodobne najdôležitejším faktorom, ktorý pozitívne ovplyvňoval dopyt domácností po úveroch v treťom štvrtroku 2012, bol vývoj úrokových sadzieb. Tie, až na mierne fluktuácie, kvalitatívne sledovali vývoj trhových faktorov. Uvoľnená menová politika ECB sa čiastočne premietla do poklesu úrokových sadzieb na úvery na kúpu nehnuteľností, a teda aj k nárastu rozdielu medzi priemernou sadzbou na existujúce a nové úvery. Preto možno očakávať zvýšený záujem o refinancovanie úverov.

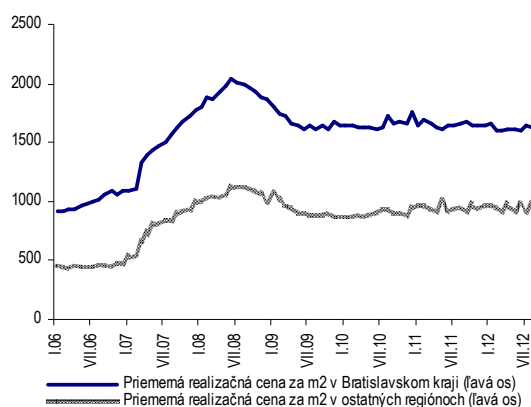
Na druhej strane, iné ekonomické ukazovatele sa prikláňajú skôr k negatívnym trendom. Zložky spotrebiteľskej dôvery, ktoré sú výsledkom prieskumu názorov obyvateľstva na súčasný a budúci vývoj, sa nielenže nezlepšili, ale dokonca poukazujú v treťom štvrtroku 2012 na zhoršenie nálad domácností, ako aj na ich skeptický pohľad do budúcnosti. Práve

spotrebiteľskú dôveru považujú hlavne väčšie banky za jeden z faktorov, ktorý podmienil pokles dopytu po ich úveroch.

Priemerné realizačné ceny bytov na sekundárnom trhu, vývoj ktorých môže motivovať domácnosti k investíciám do svojho bývania, v poslednom polroku nevykázali štatisticky významný posun. Údaje skôr naznačujú, že okrem stabilizácie cien nehnuteľností došlo na Slovensku v poslednom roku a pol pravdepodobne aj k zníženiu likvidity trhu s nehnuteľnosťami, čo indikuje výrazne nižší počet realizovaných transakcií ako aj pomer transakcií k celkovej ponuke.

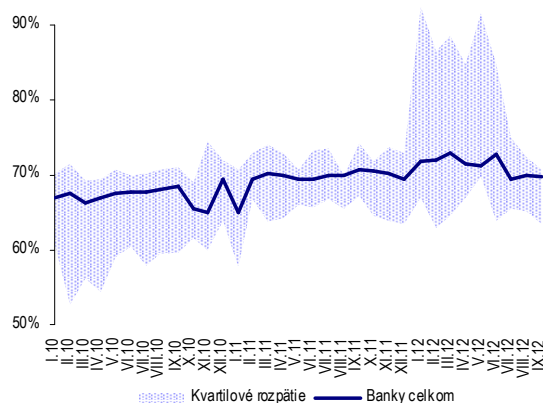
Na neposlednom mieste ďalší faktor, ktorý výrazne vplýval na mieru úverovania, je úroveň zamestnanosti, ktorá nesignalizuje zvyšovanie prirodzeného potenciálu na čerpanie úverov. Údaje Štatistického úradu SR vypovedajú skôr o medziročnom znižovaní zamestnanosti, a to i v kľúčových odvetviach, akým je priemyselná výroba.

Graf 9 Vývoj cien nehnuteľností na sekundárnom trhu

Zdroj: CMN, NBS.
Údaje na ľavej osi sú v EUR.

Graf 10 Vývoj ukazovateľa Loan-to-Value

Zdroj: NBS.
Loan to value vyjadruje pomer objemu poskytnutých úverov k hodnote ich zabezpečenia.

Banky sprísnil požiadavky na zabezpečenie úverov

V prvom polroku 2012 vybrané banky výraznejšie uvoľňovali požiadavky na zabezpečenie úverov (tzv. ukazovateľ Loan-to-Value, LTV), ktoré sú jedným z nástrojov konkurenčného boja. Na druhej strane, tento vývoj zvýšil vystavenie bánk kreditnému riziku.

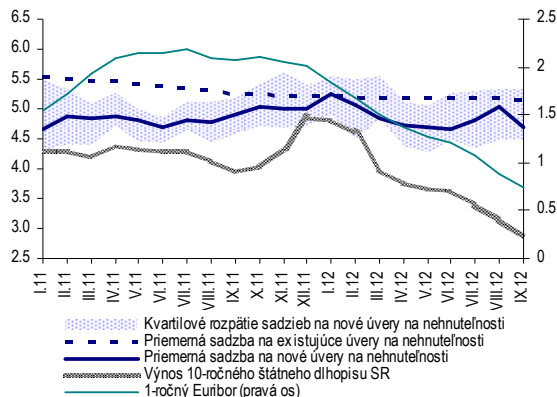
V treťom štvrtroku bolo v prípade vývoja požiadaviek na zabezpečenie úveru zaznamenaných viacero pozitívnych trendov. Nielenže sa znížila hodnota priemerného ukazovateľa LTV, ale výrazne sa znížilo aj rozpätie nevážených kvartilov tohto ukazovateľa, čo naznačuje, že zvyšovanie požiadaviek na zabezpečenie je trendom v celom bankovom sektore. V tomto smere preto z pohľadu stability bankového sektora možno hodnotiť správanie sa bánk v treťom štvrtroku 2012 ako obozretné.

Úrokové sadzby na úvery na nehnuteľnosti klesali

Vývoj úrokových sadzieb v treťom štvrtroku nebol jednoznačný. Kým v júli a v auguste priemerné úrokové sadzby skôr rástli, v septembri tieto sadzby výrazne klesli. V prípade iných úverov na nehnuteľnosti sa úrokové sadzby dostali takmer na hodnotu historického minima z januára 2011, a u hypotekárnych úverov priemerná sadzba historické minimum pokorila. Rozhodujúcim tu bol vývoj kľúčovej sadzby ECB, ktorá dlhodobo znižuje hodnotu peňazí a vplýva tak na pokles sadzieb na medzibankovom trhu, ako aj priame menové transakcie ECB, ktoré znižujú výnosy štátnych dlhopisov.

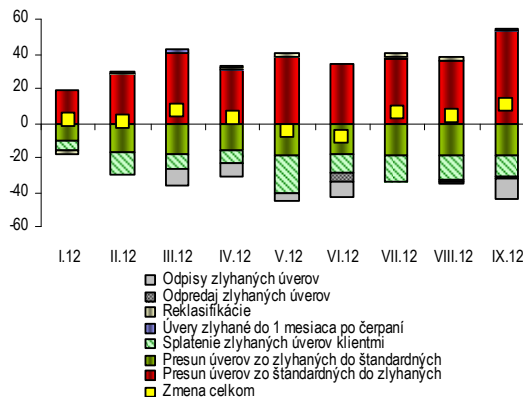
Odlíšny vývoj zaznamenali úrokové sadzby na medziúvery, ktoré patria do portfólia stavebných sporiteľní, a u ktorých možno hovoriť skôr o vplyve sezónnosti.

Graf 11 Vývoj úrokovej sadzby na úvery na nehnuteľnosti

Zdroj: NBS, Bloomberg.
Údaje sú v percentách.

Graf 12 Zmeny v objeme zlyhaných úverov v segmente domácností

Zdroj: NBS.
Údaje na ľavej osi sú v mil. EUR.

Vývoj podielu zlyhaných úverov na celkovom objeme úverov je naďalej stabilný

Z dlhodobého hľadiska môžeme povedať, že vývoj objemu zlyhaných úverov vo vzťahu k úverovému portfóliu v segmente domácností je stabilný. Podiel zlyhaných úverov na celkovom objeme úverov sa drží pod úrovňou 5 % a má dlhodobo klesajúci trend.

Štruktúra zmien v objeme zlyhaných úverov však vysiela niekoľko negatívnych indikácií. Naďalej pretrvávajú zvýšený podiel úverov s meškajúcimi splátkami, čo poukazuje na možnú zhoršenú platobnú disciplínu domácností. V septembri banky vykázali aj vyšší objem zlyhaných úverov, hlavne úverov na nehnuteľnosti, ale taktiež určitú časť zlyhaných úverov odpísali. Na druhej strane, miera príspevku klientov k eliminácii zlyhaných úverov (napr. splácaním alebo opätovným plnením záväzkov) sa nemenila.

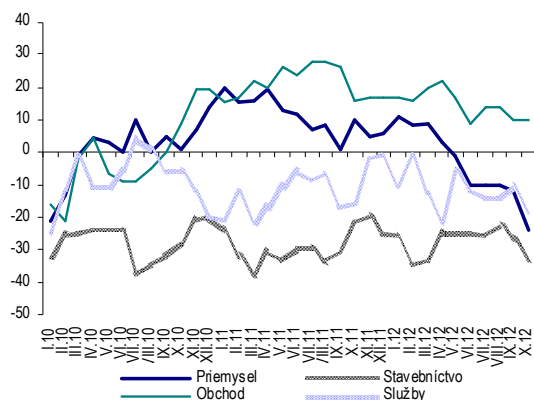
Počet nezamestnaných v strednej a vyššej príjmovej kategórii nerástol

Vývoj na trhu práce, ktorý patrí medzi popredné indikátory kreditného rizika domácností, bol v treťom štvrtroku pomerne nepriaznivý. Index zamestnanosti vo viacerých odvetviach poukazuje na medziročný pokles počtu pracujúcich, a to aj v takých kľúčových odvetviach, akou je napríklad priemyselná výroba. Index očakávanej zamestnanosti neuvádza, že by sa tento stav mal v najbližšom období zmeniť.

Znižujúca sa zamestnanosť sa zatiaľ výraznejšie neprejavila na počte evidovaných nezamestnaných. Práve naopak, počnúc druhým štvrtkom 2012 počet evidovaných nezamestnaných medziročne klesá približne o 4 %, pričom toto číslo nezahŕňa osoby bez pracovného zaradenia, kde je rast evidovaných nezamestnaných výrazne kladný. Z hľadiska kreditného rizika je však dôležité, že nerastie počet nezamestnaných vo vyššej a strednej príjmovej kategórii, ktoré tvoria hlavnú skupinu úverových klientov bankového sektora.

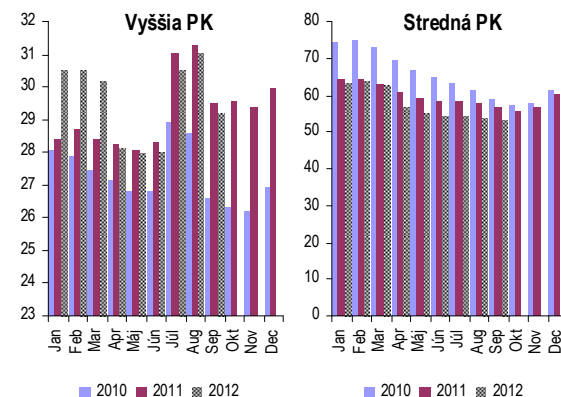
Napokon, dôležitým faktorom kreditného rizika je miera inflácie. Tá je síce od začiatku roka pomerne stabilná, naďalej sa však udržiava na vysokej úrovni približne 3,8 %.

Graf 13 Index očakávanej zamestnanosti vo vybraných odvetviach

Zdroj: ŠÚ SR.

Graf 14 Počet uchádzačov o zamestnanie podľa príjmovej kategórie

Zdroj: ÚPSVaR.

Údaje sú v tis. osôb.

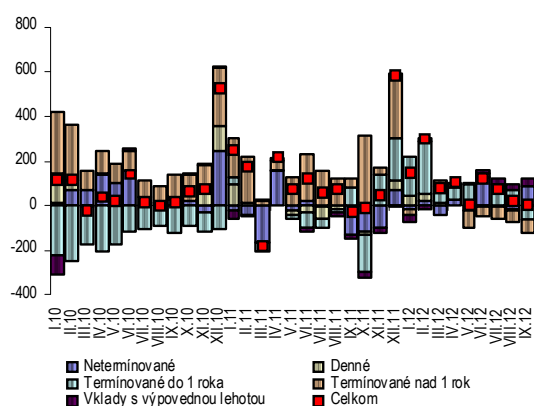
PK – príjmová kategória.

Nárast vkladov koncentrovaný hlavne v pobočkách zahraničných bánk a fondoch kolektívneho investovania

Vklady domácností si aj v treťom štvrtroku udržali rastúci trend. Absolútny nárast vkladov v sledovanom období na úrovni 84,7 mil. EUR bol v porovnaní s rovnakým obdobím minulého roka o 6,6 % nižší, čím nadviazal na slabší vývoj v prvom polroku 2012. Kým ešte v júli a v auguste sa prostriedky umiestňovali čiastočne do termínovaných vkladov, v septembri domácnosti vkladali svoje prostriedky najmä na netermínované účty.

Nárast vkladov bol koncentrovaný hlavne v pobočkách zahraničných bánk (89 mil. EUR) a v menšej miere v stredne veľkých bankách (17 mil. EUR). Na druhej strane, veľké banky a stavebné sporiteľne zaznamenali spolu pokles vkladov o 21,7 mil. EUR.

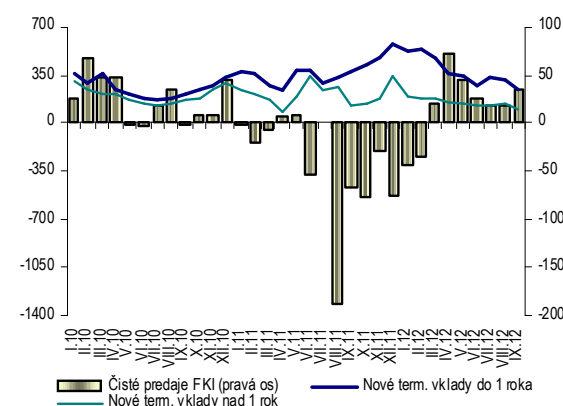
Graf 15 Zmena v objeme vkladov domácností podľa viazanosti

Zdroj: NBS.

Údaje sú v mil. EUR.

Graf 16 Porovnanie čistých predajov vo fondoch kolektívneho investovania a nových vkladov

Zdroj: NBS.

Údaje sú v mil. EUR.

Štruktúra zmien v objeme vkladov naznačuje klesajúci záujem o termínované vklady. Dôležitú úlohu v tomto vývoji zohral presun vkladov retailu do fondov kolektívneho investovania (najmä do špeciálnych fondov), ktorý síce už nebol taký výrazný ako v druhom štvrtroku 2012, no napriek tomu ostáva významným faktorom. Motiváciou sú pravdepodobne

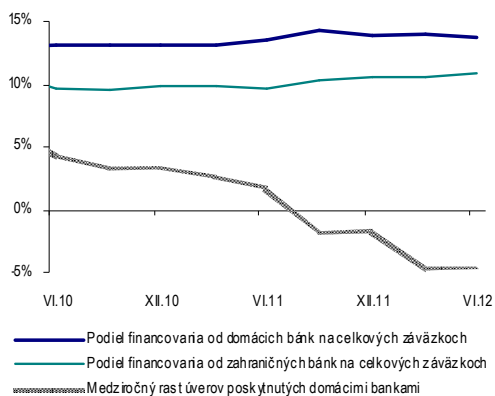
od začiatku roka systematicky klesajúce sadzby na dlhodobé termínované vklady, ako aj to, že v septembri výrazne klesla aj priemerná sadzba na krátkodobé termínované vklady.

Medziročný pokles úverov nefinančným spoločnostiam

V treťom štvrtroku 2012 pokračoval pokles stavu úverov nefinančným spoločnostiam. V septembri sa navyše potvrdil aj trend medziročného poklesu úverov, konštatovaný v Analýze slovenského finančného sektora za prvý polrok 2012, keď úvery klesli medziročne o 4,6 %. Tento trend je v podstate rovnaký v segmente veľkých ako aj malých a stredných podnikov.

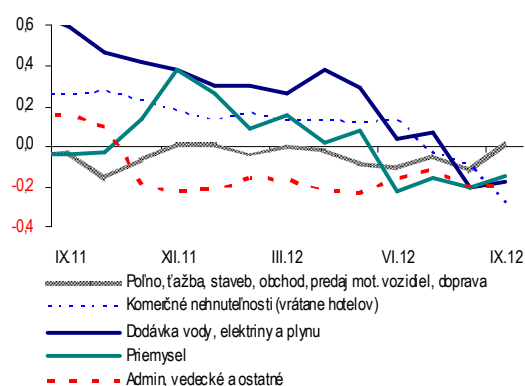
Napriek pretrvávajúcim rozdielom medzi jednotlivými odvetviami bol pokles úverov skôr plošný a s malými výnimkami sa týkal väčšiny ekonomických činností. Zároveň je potrebné upozorniť na skutočnosť, že pokles miery financovania prostredníctvom domácich bánk bol v podnikovom sektore sprevádzaný miernym nárastom financovania zo zahraničia. Na rozdiel od roku 2009, keď bol výpadok financovania domácich bánk čiastočne kompenzovaný nárastom kapitálových položiek zo zahraničia, tento krát išlo o dlhové nástroje.

Graf 17 Rast úverov podnikom a ich význam v bilancii bánk

Zdroj: NBS.

Graf 18 Medziročné zmeny objemu poskytnutých úverov podnikom podľa odvetví

Zdroj: NBS.
Údaje v mld. EUR.

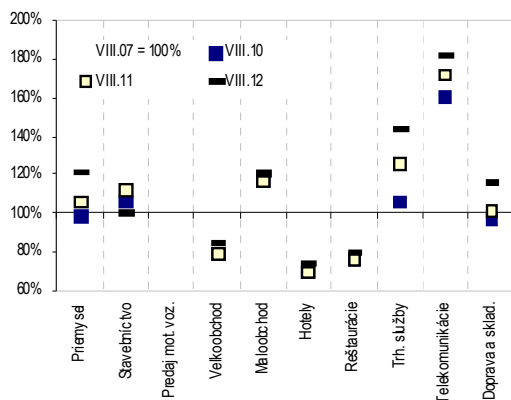
Úverové štandardy sa v tomto štvrtroku nezmenili a aj naďalej ostávajú na relatívne prísnej úrovni. Kombinácia prísnych podmienok čerpania úverov a poklesu ich objemu by mohla naznačovať naplnenie obáv z deleveragingu. V tomto kontexte je preto dôležité, že dôvody konzervatívneho nastavenia úverových štandardov sú spojené s neistotou ohľadom makroekonomického vývoja a nie sú výsledkom obmedzení v bilancii financujúcich bánk. Bez výraznejšej zmeny bol aj dopyt po úveroch zo strany podnikov, jeho slabá úroveň opäť súvisí s makroekonomickými rizikami.

Pokračujúci mierny rast tržieb v podnikovom sektore

Z pohľadu stability je dôležité, že rast tržieb v podnikovom sektore pokračoval aj v treťom štvrtroku 2012 (4,5 % medziročne). Navyše, s výnimkou stavebníctva, bol medziročný rast ekonomickej aktivity pozorovaný vo všetkých hlavných agregátoch. Najsilnejší rast bol už tradične vo výrobe dopravných prostriedkov (20 %), ktoré sú však len v malej miere financované domácimi bankami. Aj po odstránení vplyvu výroby automobilov bol rast tržieb podnikov pozitívny (2,9 % medziročne). Problémom ostáva skutočnosť, že podnikový sektor sa ešte stále nevrátil na svoju predkrízovú výkonnosť a viaceré odvetvia sa pohybujú len na približne 80% týchto hodnôt.

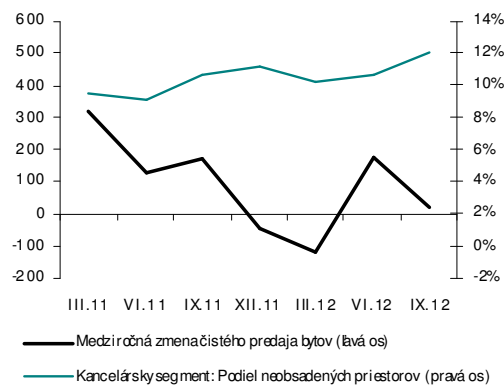
Situácia na trhu komerčných nehnuteľností ostáva nejednoznačná. Napriek pomerne priaznivému vývoju v ekonomike ako aj v podnikovom sektore, v septembri 2012 pokračoval rast miery neobsadených kancelárskych priestorov. Na druhej strane, rezidenčné nehnuteľnosti nezaznamenali zásadnejšie ochladenie, predaj nových bytov pokračoval skôr vyrovnaným tempom. Počet voľných bytov v nových projektoch pokračoval v postupnom poklese, s čím zrejme súvisí aj nárast ceny nových bytov. Napriek týmto čiastkovým pozitívnym signálom je riziko v tomto segmente stále dôležitým faktorom finančnej stability.

Graf 19 Tržby v podnikovom sektore v porovnaní s predkrízovou úrovňou

Zdroj: ŠÚ SR, vlastné výpočty.

Graf 20 Vybrané indikátory za sektor komerčných nehnuteľností

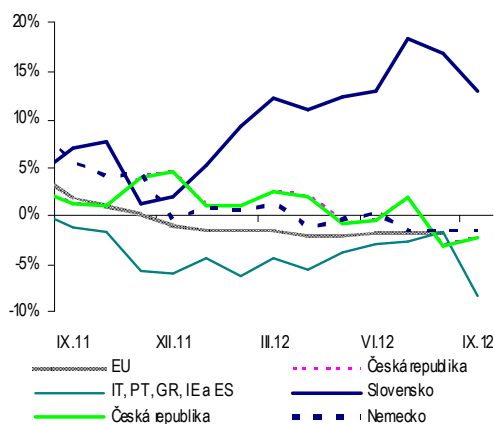

Zdroj: CBRE, Lexus, vlastné výpočty.

Rozdielny vývoj v rámci EÚ

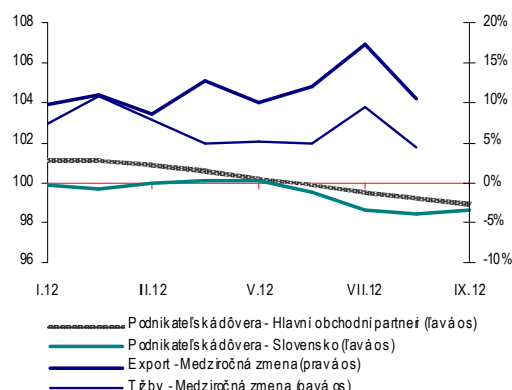
V treťom štvrtroku 2012 sa potvrdil heterogénny ekonomický vývoj v rámci Európskej únie. Rozdiely v tempe ekonomického rastu sú v súlade s rozdielmi vo výkonnosti priemyselnej produkcie, v ktorej sa Slovensko výrazne vzdialilo od svojich hlavných obchodných partnerov. Spomalenie ekonomickej aktivity v krajinách, do ktorých smerujú slovenské výrobky, sa síce prejavilo na ukazovateľoch ekonomickej dôvery, zatiaľ však nemalo bezprostredný vplyv na tempo slovenského exportu. Ten zostáva na veľmi priaznivých hodnotách.

Graf 21 Rast tržieb v priemysle

Zdroj: Eurostat.

Graf 22 Podnikateľská dôvera, export a tržby

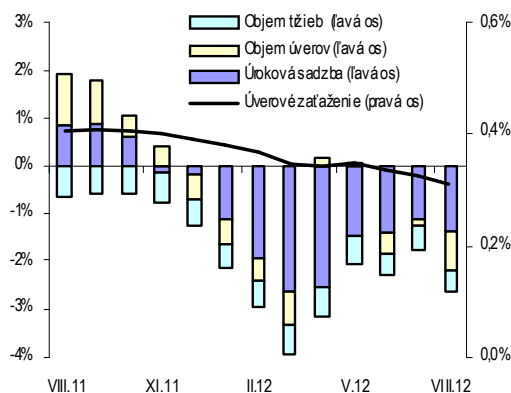
Zdroj: ŠÚ SR, OECD, vlastné výpočty.

Čiastočné zlepšenie situácie v oblasti kreditného rizika

Na kreditné riziko nefinančných spoločností aj naďalej pôsobili najmä dva faktory. Prvým je zmiernovanie úverového zaťaženia. Dlhová služba podnikov klesala kombináciou všetkých premenných: pokles objemu úverov, nárast tržieb a pokles úrokových sadzieb. Podstatný vplyv mal najmä pokles úrokových sadzieb, ktorý bol ovplyvnený poklesom oficiálnych sadzieb ECB. Z dlhodobejšieho pohľadu je však otáznosť, do akej miery je prostredie mimoriadne nízkyh úrokových sadzieb udržateľné, a aký bude mať vplyv prípadný rast úrokových sadzieb na úvery poskytnuté v tomto období. Druhým faktorom je pretrvávajúca neistota ohľadom ďalšieho ekonomického vývoja, ktorý je zrejmy najmä na strane úverových štandardov. V tomto prípade nárast úrokových marží na úvery podnikom zmiernuje spomínaný tlak na nízke úrokové sadzby. Dlhová služba, aj keď klesá, je vplyvom vyšších marží relatívne drahšia, zároveň však vytvára zdravšie prostredie z hľadiska finančnej stability.

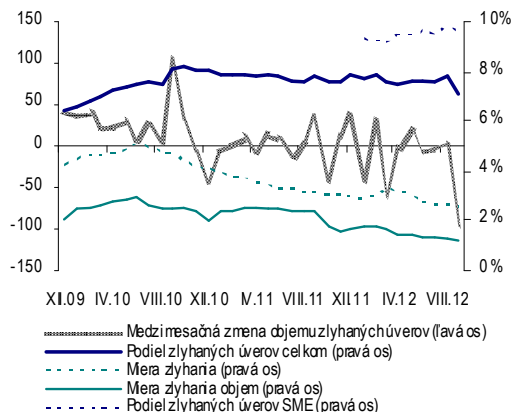
Spomínané uvoľnenie v nákladoch na splácanie dlhov sa čiastočne prejavilo v poklese mier zlyhania, ktoré sa veľmi pomaly približujú k predkrízovým hodnotám. Banky zároveň pokračovali v čistení portfólií a podiel zlyhaných úverov klesol na 30-mesačné minimum. Na druhej strane mierne stúpol podiel zlyhaných úverov v segmente malých a stredných podnikov.

Graf 23 Úverové zaťaženie podnikov

Zdroj: NBS, ŠÚ SR, vlastné výpočty.

Graf 24 Zlyhané úvery a miery zlyhania v podnikovom sektore

Zdroj: NBS.

Nárast investícií do domácich a pokles objemu zahraničných štátnych dlhopisov

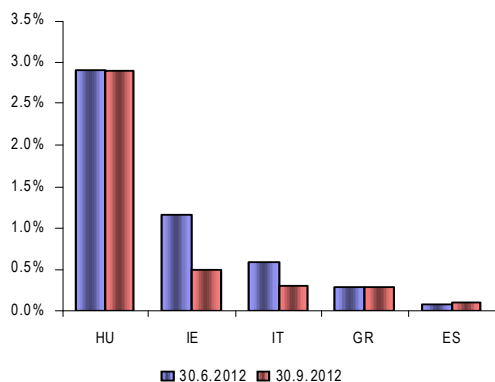
Banky počas tretieho štvrťroka mierne zvýšili objem investícií do dlhových cenných papierov. Investície smerovali najmä do slovenských štátnych dlhopisov a štátnych pokladničných poukážok, pričom objem portfólia zahraničných štátnych dlhopisov poklesol (o vyše 13 %).

Investície do dlhopisov pochádzajúcich z krajín so zvýšeným suverénnym rizikom ostávajú na zanedbateľnej úrovni z hľadiska sektora ako celku, pričom je naďalej možné hovoriť o vysokej koncentrácii týchto dlhopisov vo vybraných bankách.

Emisie dlhopisov domácich bánk bez výraznejších zmien

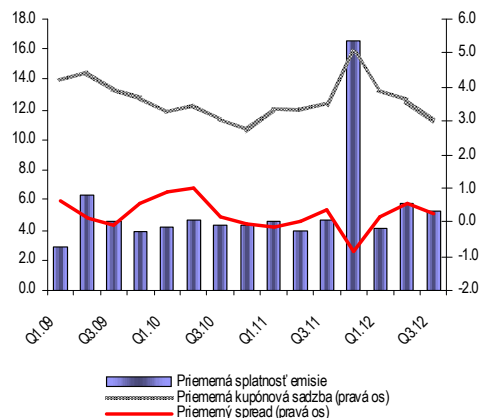
Banky emitovali aj v treťom štvrťroku 2012 takmer výlučne hypotekárne záložné listy. V súlade s rastúcim objemom maturujúcich hypotekárnych záložných listov počas aktuálneho roka rástol aj objem emitovaných HZL, celkový emitovaný objem za tretí štvrťrok 2012 je na úrovni emisií z druhého až štvrtého štvrťroka 2010. V parametroch dlhopisov nenastali výraznejšie zmeny.

Graf 25 Podiel účtovnej hodnoty dlhopisov vybraných krajín na účtovnej hodnote portfólia dlhových cenných papierov

Zdroj: NBS.

Graf 26 Priemerné spready a splatnosti emitovaných HZL s fixným kupónom

Zdroj: NBS.

Údaje na ľavej osi sú v rokoch.

Údaje na pravej osi sú v percentuálnych bodoch.

Spready, kupónové sadzby aj splatnosti sú vážené nominálnym objemom emitovaných HZL.

Spready boli vypočítané ako rozdiel kupónovej sadzby na daný hypotekárny záložný list a výnos štátneho dlhopisu s rovnakou splatnosťou ako splatnosť HZL v čase emisie. V prípade, že k danej splatnosti neprislúchal vládny dlhopis s rovnakou splatnosťou, výnos sa vypočítal pomocou lineárnej interpolácie.

Do výpočtu boli zahrnuté iba HZL s fixnou kupónovou sadzbou.

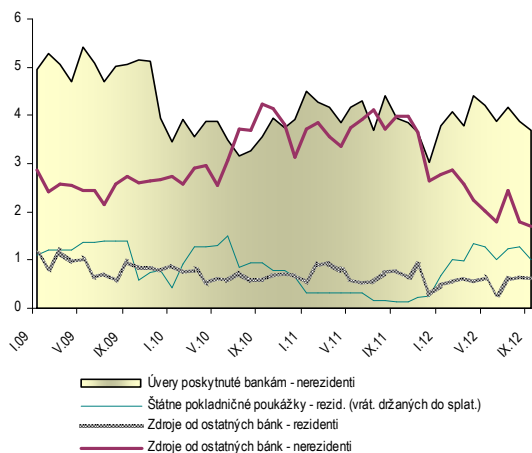
Po štrukturálnych zmenách medzibankových operácií v prvom polroku nastali počas tretieho štvrt'roka už len miernejšie zmeny

Po výraznom poklese medzibankových aktív (a čiastočne aj pasív) ku koncu júna 2012 nastali počas tretieho štvrt'roka relatívne väčšie výkyvy už len na strane pasív. Nárast vkladov od zahraničných bánk v júli a ich následný pokles v auguste však do veľkej miery iba kompenzoval pohyb ostatných volatilnejších zložiek bilancie bánk (podnikové vklady a úvery, resp. vklady a úvery nerezidentov), čiastočne tieto zdroje boli investované do slovenských štátnych pokladničných poukážok.

Počas mesiacov júl až september pokračoval pokles objemu vkladov prijatých od verejnej správy a následne aj objem voľných zdrojov uložených v ECB, aj keď miernejším tempom ako v júni. Istá časť voľných zdrojov bola reinvestovaná bankami na domácom medzibankovom trhu.

Vývoj implikovaných sadziieb na medzibankovom trhu je naďalej v súlade s vývojom medzibankových sadziieb EURIBOR, počas tretieho štvrt'roka došlo k ďalšiemu poklesu. Vysoké spready medzi bankami naďalej odrážajú skôr heterogenitu maturitnej štruktúry, než rôzne vnímanie kreditnej kvality jednotlivých bánk.

Graf 27 Vybrané položky medzibankových aktív a pasív

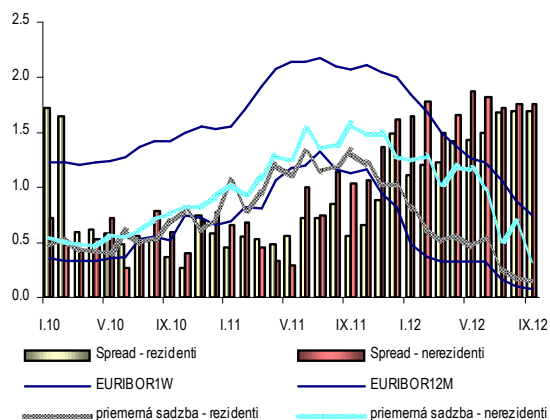

Zdroj: NBS.

Údaje sú v mld. EUR.

Na grafe sú znázornené objemy, ktoré boli v jednotlivých kategóriách bankami vykazované ku koncu jednotlivých mesiacov.

Graf 28 Úrokové sadzby na domácom medzibankovom trhu

Zdroj: NBS.

Priemerná sadzba – nerezidenti označuje priemernú úrokovú sadzbu vypočítanú z medzibankových vkladov prijatých od nerezidentských bánk.

Priemerná sadzba – rezidenti označuje priemernú úrokovú sadzbu vypočítanú z medzibankových vkladov prijatých od rezidentských bánk.

Úrokové sadzby sú vypočítané zo stavu ku koncu jednotlivých mesiacov z krátkodobých prijatých úverov a vkladov do 1 roka v EUR.

Sadzby boli vypočítané ako priemer vážený objemom jednotlivých obchodov.

Údaje o úrokových sadzbách sú v percentách.

Spready boli vypočítané ako rozdiel úrokovej sadzby banky s najväčšou priemernou sadzbou a banky s najmenšou sadzbou.

4. FINANČNÁ POZÍCIA BANKOVÉHO SEKTORA

Ziskovosť bankového sektora medziročne klesla, najmä v dôsledku zavedenia bankového odvodu a klesajúcich čistých úrokových príjmov

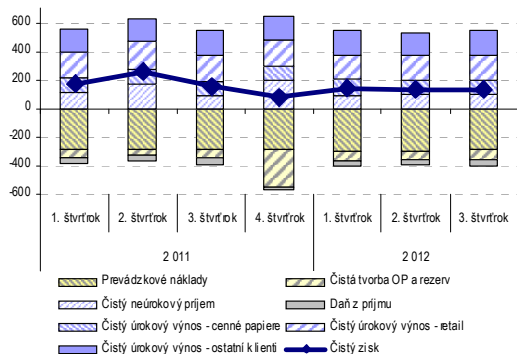
Čistý zisk za prvé tri štvrťroky 2012 dosiahol hodnotu 413 mil. EUR, čo predstavuje medziročný pokles o 30 % (po znížení zisku z minulého roka o mimoriadne jednorazové vplyvy by bola zmena na úrovni 22 %). Stratu vykázali dve banky a deväť pobočiek zahraničných bánk.

Najvýraznejší vplyv na tento pokles čistého zisku mala implementácia bankového odvodu. Za obdobie január až september 2012 dosiahol tento odvod hodnotu 69 mil. EUR. Znamená to, že ak by nebol v platnosti bankový odvod, medziročný pokles čistého zisku bankového sektora by bol iba 18 %.

Ďalšími faktormi, ktoré prispeli k medziročnému poklesu ziskovosti, bol nárast nákladov na kreditné riziko a pokles čistých úrokových príjmov.

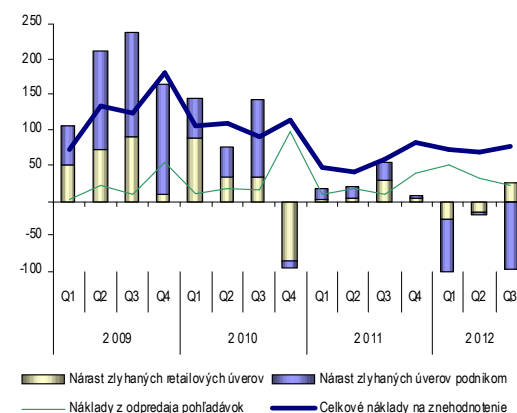
Náklady na kreditné riziko zaznamenali v treťom štvrťroku 2012 mierny nárast, a to po miernom poklese v prvej polovici roka 2012 (Graf 30). Tento nárast bol spôsobený predovšetkým v podnikovom sektore a bol koncentrovaný v malom počte bánk. Kreditné náklady v sektore retailu zaznamenali naopak počas roka 2012 postupný pokles.

Graf 29 Zmeny v štruktúre ziskovosti bankového sektora

Údaje sú v mil. EUR.

Graf 30 Náklady na kreditné riziko a objem zlyhaných úverov v bankovom sektore

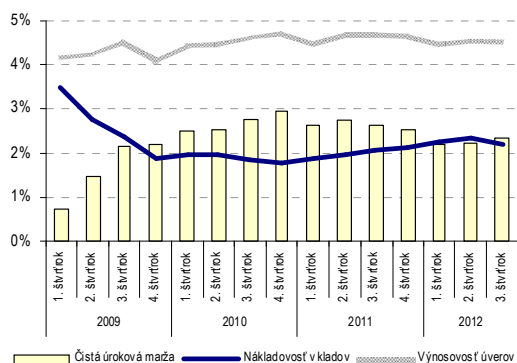
Údaje sú v mil. EUR.

Negatívny vývoj čistých úrokových príjmov sa týkal väčšiny bánk. V prvom polroku 2012 bol ovplyvnený predovšetkým pokračujúcim nárastom nákladovosti retailových vkladov (Graf 31). Dôvodom bola zvýšená konkurencia v tomto sektore, pretože banky sa snažili zabezpečiť si relatívne stabilný spôsob financovania práve formou retailových vkladov. Nárast nákladovosti retailových vkladov bol zároveň dôsledkom dlhodobjšieho trendu nárastu podielu termínovaných vkladov pri súčasnom poklese podielu netermínovaných vkladov. V treťom štvrťroku 2012 sa už tento trend obrátil, a marža v retailovom sektore opäť mierne vzrástla.

V sektore podnikov zaznamenal bankový sektor tiež pokles čistých úrokových príjmov, ktorý bol ovplyvnený najmä dvoma faktormi. Prvým bol pokles čistej úrokovej marže, a to najmä v druhom štvrťroku 2012. Tento pokles bol predovšetkým spojený s poklesom výnosovosti úverov, ktorý bol výraznejší ako pokles nákladovosti vkladov (Graf 32). Druhým bolo postupné znižovanie objemu úverov podnikom počas druhého a tretieho štvrťroku 2012,

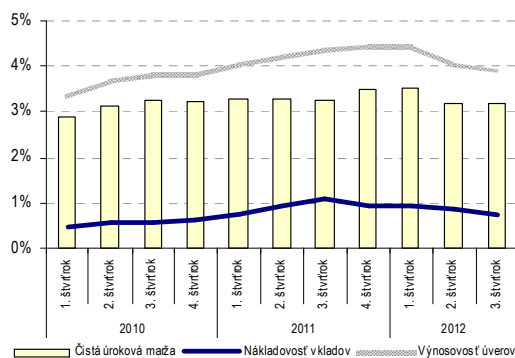
čo sa najmä v treťom štvrtroku 2012 výraznejšie prejavilo na poklese čistých úrokových príjmov vo viacerých bankách.

Graf 31 Čistá úroková marža v sektore retailu

Údaje sú v % (p.a.).

Graf 32 Čistá úroková marža v sektore podnikov

Údaje sú v % (p.a.).

Z hľadiska vyššie uvedeného vývoja čistých úrokových príjmov v rámci jednotlivých skupín bánk je potrebné poznamenať, že tieto trendy neboli v roku 2012 na rozdiel od predchádzajúceho obdobia homogénne. Pokles čistého úrokového rozpätia sa týkal najmä skupiny piatich najväčších bánk, zatiaľ čo skupina stredne veľkých bánk zaznamenala skôr nárast čistej úrokovej marže. Jedným z významných rozdielov bol napríklad vyššie uvedený vývoj v objeme podnikových úverov, ktoré zaznamenali pokles predovšetkým v skupine veľkých bánk, zatiaľ čo v skupine stredne veľkých bánk zaznamenali počas tretieho štvrtroka 2012 skôr nárast.

Primeranosť vlastných zdrojov dosiahla najvyššiu úroveň za posledných šesť rokov

Primeranosť vlastných zdrojov bankového sektora ako celku v priebehu tretieho štvrtroka 2012 mierne vzrástla z 15,3 % na 15,8 %, čo bola najvyššia priemerná hodnota primeranosti vlastných zdrojov od roku 2005 (Graf 33). Pokračoval tak trend zvyšovania úrovne solventnosti bankového sektora z prvého polroka 2012, hoci tempo sa spomalilo, keďže už nedochádzalo k navyšovaniu vlastných zdrojov z nerozdeleného zisku z predchádzajúceho obdobia.

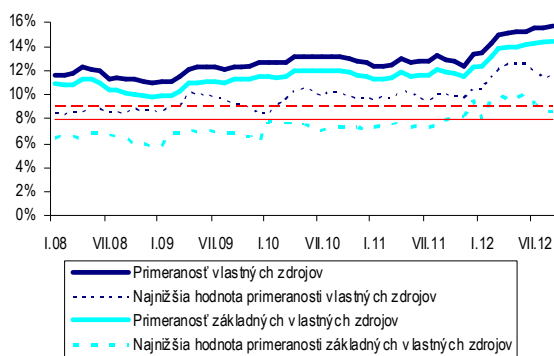
Dôvodom pokračujúceho zvyšovania primeranosti vlastných zdrojov bol však naďalej nárast objemu vlastných zdrojov (o 1,4 %), ako aj pokles požiadavky na vlastné zdroje (o 1,8 %). Vzrástla aj hodnota ukazovateľa primeranosti základných vlastných zdrojov (Tier I ratio), a to zo 14,1 % na 14,6 %. Nárast primeranosti vlastných zdrojov zaznamenala väčšina bánk. Jedným z najdôležitejších dôvodov bola optimalizácia objemu rizikovo-vážených aktív vďaka aplikácii IRB prístupu v niektorých bankách. Na druhej strane, v niektorých bankách so štandardizovaným prístupom k meraniu kreditného rizika vzrástla hodnota požiadavky na vlastné zdroje na krytie kreditného rizika v dôsledku zvýšenia objemu expozície, najmä voči retailovému sektoru. Dve banky navyše zaznamenali pokles objemu základných vlastných zdrojov v dôsledku stratového výsledku hospodárenia za prvé tri štvrtroky 2012. Tento dôvod zároveň prispel k poklesu najnižšej hodnoty ukazovateľa primeranosti vlastných zdrojov z hľadiska individuálnych bánk na 11,5 %. Najnižšia hodnota ukazovateľa primeranosti základných vlastných zdrojov dokonca poklesla až na 8,7 %. V tejto súvislosti²

² Odporúčanie Útvaru dohľadu nad finančným trhom Národnej banky Slovenska č. 1/2012 zo 16. januára 2012 na podporu stability bankového sektora.

treba pripomenúť, že NBS v januári 2012 odporučila bankám udržiavať primeranosť základných vlastných zdrojov aspoň na úrovni 9 % s cieľom podporiť stabilitu a sebestačnosť bankového sektora na Slovensku v čase prebiehajúcej dlhovej krízy. K septembru 2012 túto odporúčanú hodnotu nespĺňala jedna banka.

Z hľadiska porovnania solventnosti slovenského bankového sektora s ostatnými krajinami EÚ treba povedať, že hodnota ukazovateľa primeranosti základných vlastných zdrojov bola k 30. júnu 2012 nad priemerom EÚ (Graf 34). To zároveň platí aj o kvalite kapitálu, keďže základné vlastné zdroje predstavujú až 92 % celkového objemu vlastných zdrojov bankového sektora.

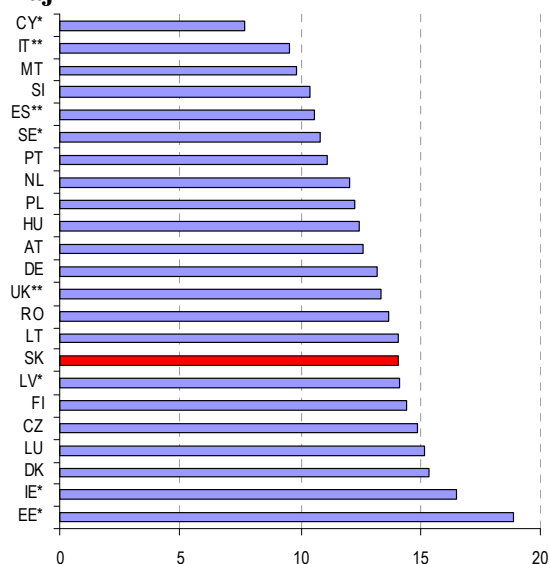
Graf 33 Vývoj hodnôt ukazovateľov primeranosti vlastných zdrojov

Zdroj: NBS.

Vodorovné čiary naznačujú regulatorné stanovený limit na hodnotu ukazovateľa primeranosti vlastných zdrojov (8%), resp. odporúčanú hodnotu ukazovateľa primeranosti základných vlastných zdrojov (9%).

Graf 34 Porovnanie priemernej hodnoty primeranosti základných vlastných zdrojov pre bankové sektory európskych krajín

Zdroj: Medzinárodný menový fond.

Údaje pre krajiny označené * sú k 31.12.2011, údaje pre krajiny označené ** sú k 31.3.2012. Údaje pre ostatné krajiny sú k 30.6.2012.

Box 1 Riziká transformácie významných dcérskych spoločností na pobočky zahraničných bánk

Ako bolo uvedené vyššie, slovenský bankový sektor ako celok aktuálne vykazuje pomerne vysokú mieru sebestačnosti z hľadiska kapitálovej vybavenosti ako aj z hľadiska dostatočnosti zdrojov financovania sa. Na druhej strane je potrebné konštatovať, že naďalej pretrváva zvýšené riziko negatívnych externých šokov. Z tohto dôvodu je nevyhnutné, aby národné orgány dohľadu mali dostatočné právomoci na implementáciu efektívnych nástrojov, ktorými by zabránili negatívnym vplyvom tohto vývoja na slovenský finančný sektor a slovenskú ekonomiku.

Vzhľadom na vysoký podiel zahraničného kapitálu v domácom bankovom sektore závisí miera schopnosti NBS ovplyvňovať situáciu v bankách predovšetkým od dvoch základných skutočností. Prvou sú zmeny v regulácii na európskej úrovni spojené s presunom časti kompetencií národných orgánov dohľadu na ECB (v rámci jednotného mechanizmu dohľadu,

tzv. bankovej únie), resp. na orgány dohľadu nad materskými spoločnosťami (v rámci navrhovaného znenia kapitálovej smernice a nariadenia CRD IV / CRR). Obmedzenie právomoci NBS v dôsledku implementácie novej regulácie sa týka predovšetkým dohľadu nad likviditou a možností autonómneho rozhodovania v prípade implementácie opatrení dohľadu, ktoré sú doteraz v priamej kompetencii NBS.

Druhým faktorom je transformácia významných dcérskych spoločností zahraničných bánk na formu bez právnej subjektivity, t. j. poskytovanie služieb vo forme pobočky zahraničnej banky podnikajúcej v rámci mechanizmu jednotného bankového povolenia, alebo formou cezhraničného poskytovania bankových služieb. V tomto boxe sa ďalej zaoberáme podrobnejšie rizikami, ktoré môžu byť spojené práve s uvedenou transformáciou dcérskych spoločností s významným trhovým podielom na pobočky zahraničných bánk.

Základný problém z pohľadu rizík transformácie vyplýva z rozdielnej legislatívnej úpravy týkajúcej sa činnosti a riadenia rizík dcérskych spoločností a pobočiek. Medzi najvýznamnejšie zmeny patrí skutočnosť, že pobočky nemajú právnu subjektivitu a nepodliehajú regulátorным ustanoveniam týkajúcim sa vlastných zdrojov a majetkovej angažovanosti. Dôsledkom je automatický a okamžitý prenos všetkých rizík bankovej skupiny na jej pobočku bez možnosti toto riziko pre finančnú stabilitu zo strany NBS zmierniť alebo ovplyvniť nástrojmi aplikovanými na národnej úrovni, a to aj napriek faktu, že prípadné náklady plynúce z týchto rizík môže vo veľkom rozsahu znášať slovenská ekonomika.

Dôsledkom absencie efektívnych nástrojov pre výkon politiky obozretnosti na makroúrovni v prípade pobočiek je aj problematická aplikácia odporúčaní Európskeho výboru pre systémové riziká (ESRB). Odporúčania vydané ESRB v minulosti sa týkali napr. výrazných podielov úverovania v cudzích menách alebo dolárového financovania sa bánk. V tejto súvislosti možno spomenúť aj prípad snahy estónskych orgánov obmedziť nadmerný rast zadlžovania estónskej ekonomiky v období 2001 až 2008, kedy sa aj z dôvodu komplikácií týkajúcich sa implementácie regulátornych nástrojov na pobočky ukázali tieto opatrenia ako nedostatočne efektívne.

S prípadnou transformáciou významných dcérskych spoločností na pobočky zahraničných bánk priamo súvisí aj významné ohrozenie aktuálne priaznivej kombinácie z hľadiska dostatočných vankúšov kapitálu a likvidity v slovenskom bankovom sektore ako celku, ktorá v súčasnosti umožňuje dostatočne financovať lokálne domácnosti a podniky. Dôvodom je, že transformáciou dcérskych spoločností na pobočky sa vytvorí priestor na presun kapitálu a likvidných aktív do materských spoločností alebo do iných častí skupiny. To môže výrazne obmedziť vyššie uvedenú sebestačnosť inštitúcií, a tým aj ich schopnosť zabezpečiť dostatočnú úroveň financovania ekonomiky aj v prípade krízového obdobia.

Transformácia na pobočky môže navyše viesť k zníženiu investícií bankového sektora do financovania domáceho štátneho dlhu. Investície do štátnych cenných papierov prispievajú v bankách k tvorbe likvidného vankúša aj optimalizácii kapitálovej požiadavky, takáto motivácia však v prípade pobočiek z dôvodu absencie regulátornych pravidiel v oblasti likvidity a solventnosti zaniká. Empirická skúsenosť navyše ukazuje, že lokálne manažmenty v dcérskych spoločnostiach vo vyššej miere preferujú investície do domácich štátnych dlhopisov ako manažmenty centrálné rozhodujúce o investíciách zahraničných pobočiek.

Zvýšenie vystavenia sa voči riziku externých šokov môže v období vyššej nedôvery na finančných trhoch v čase krízy negatívne ovplyvniť aj transakcie s finančnými aktívami v ostatných častiach finančného trhu alebo v prípade veľkých podnikových klientov, ktoré sú prepojené s týmito bankovými inštitúciami.

Druhou kategóriou z pohľadu rizík je náročnejšia implementácia mechanizmu krízového manažmentu v prípade pobočiek zahraničných bánk. Vo všeobecnosti platí, že dcérske spoločnosti s dobrou finančnou situáciou a úrovňou solventnosti, ktoré sú dostatočne nezávislé od svojich materských spoločností, sú lepšie pripravené prekonať zhoršenie situácie alebo prípadné zlyhanie materskej spoločnosti alebo nejakej inej inštitúcie v rámci vlastnej bankovej skupiny. V takomto prípade je vyššia pravdepodobnosť vykonania vhodnej reštrukturalizácie bankovej skupiny, počas ktorej môžu byť zdravé dcérske spoločnosti oddelené od skupiny a následne pripravené pre podnikanie ako samostatná jednotka, predané alebo (dočasne) prevedené do verejného vlastníctva. Na druhej strane, v prípade pobočiek nie je vzhľadom na právnu formu a absenciu vlastných zdrojov ich priama rekapitalizácia možná, a to ani v prípade ich systémovej významnosti. Ďalším problémom je, že orgán dohľadu by mal výrazne obmedzenú možnosť zamedziť potenciálnemu šíreniu negatívnych alebo nepravdivých informácií formou verejných vyhlásení v čase všeobecnej krízy dôvery na finančných trhoch, a to bez toho, aby bol v dôsledku neúplných informácií o vystavení pobočky voči rizikám alebo jej finančnej situácii vystavený reputačnému riziku.

Účastníkmi systému ochrany vkladov v Slovenskej republike sú tak banky, ako aj pobočky zahraničných bánk. Na rozdiel od banky, pobočka zahraničnej banky nie je povinná byť zapojená do systému ochrany vkladov v SR. Vklady v pobočkách zahraničných bánk vykonávajúcich činnosť na území SR sú chránené podľa pravidiel domovského systému ochrany vkladov v členskom štáte, na území ktorého má zahraničná banka svoje sídlo. Komplikáciu pre klientov môže predstavovať výplata nedostupných vkladov v prípade zlyhania banky, ktorá na Slovensku pôsobí formou pobočky poistenej v zahraničnom systéme fondu ochrany vkladov.

Pri pobočkách zahraničných bánk pôsobiacich na území SR môžu nastať v prípade vyplácania náhrad za nedostupné vklady prekážky najmä v súvislosti s prípadnou nutnosťou vycestovať do krajiny ústredia zahraničnej banky, komunikovať v lokálnom jazyku banky, resp. vyplácanie náhrad v príslušnej mene krajiny. Problematické môže byť najmä získanie informácie o tom, že táto výplata prebieha, ako aj o bližších detailoch tohto procesu.

Vzhľadom na uvedené riziká transformácie významných dcérskych spoločností na pobočky zahraničných bánk je potrebné, aby existovali účinné legislatívne opatrenia, ktoré umožnia efektívne predchádzať vzniku alebo výraznému zvýšeniu týchto rizík, alebo aspoň obmedzia ich negatívne dopady v prípade, ak sa tieto riziká materializujú. Medzi návrhy takýchto opatrení je možné zahrnúť predovšetkým posilnenie národných orgánov dohľadu účinne vstúpiť do procesu transformácie dcérskych spoločností na pobočky.